

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(8:de årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1912, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 6 Juni</p>	<p>Prenumerationspris: 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p>Redaktör: Anna Lindhagen.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Uppländsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1912</p>
----------------------	---	--------------------------------------	--	-------------

Till den 12 maj.

Ledande artikel ur tidningen Röstätt för kvinnor, utgiven i Stuttgart av Klara Zetkin med anledning av den andra socialdemokratiska kvinnodagen.

Klockan ljuder. Från fjärran dagar svävar till oss hennes ton. Århundraden av vår historia visa oss kvinnan ägnande sin håg och sina händers arbete åt hemmet, vars herre mannen är. Vad kvinnan kunde bliva och vara, vad hon skulle bliva och vara, det bestämde hemmets tränga krets och mannens vilja. Våra lagar återspegla det, och kvinnans väsen bär ärren och märkena därav. Enligt lagen, som gäller familjen, är kvinnan ännu alltjämt till stor del i beroende av mannen och honom underkastad, även om hans vilja endast är en nyck. Enligt lagen, som regerar de stora sammanlutningarna — kommunen, förbundsstaten, riket — är mannen kvinnans förmyndare. Han ensam är det, som beslutar, skapar och förvaltar företag. Och detta icke blott i alla de angelägenheter, som angå båda könen, utan även i sådana, som beröra endast kvinnorna. Kvinnan har icke rätten att genom sin röstsedel välja de människor, vilka, såsom allas företrädare, skola besluta och förvalta. Hon besitter heller icke den andra rätten att, såsom vald, själv besluta med och förvalta. Hon måste därför tåla sig i

det, som mannens vilja bringar över henne, till och med om hennes liv därigenom skulle brytas. »Kvinnan tige i församlingen!» Lagen bjuder, som om hemmet vore kvinnans värld, som om kvinnan genom sitt arbete icke bidroge till att uppbygga, uppe-

Tavla av fransmannen MILLET.

gar vår blick in i fabriker, kontor och vindskammare; in i mejerier, ut på åkrar och in i trädgårdar; in i hospitaler, skolor och in i de fria yrkenas verkstäder.

Ett arbetsfolk av kvinnor, finner den här, miljonhövdad, flämtande under bördor, styrande maskiner, kämpande med vetenskapens och konstens uppgifter. Allt det som när, kläder och skyddar människan, det som bildar och fröjdar henne, det som gestaltar hennes liv skönt och behagligt: det är i dag även kvinnoverk. Världen har blivit kvinnans arbetshem. Oberoende av mannen, av familjen är detta hennes eget bröd.

Nästan på alla områden av mänskligt arbete kan kvinnan utöva och ådagalägga sitt arbete. Vad som för våra fäder skulle syntas som omöjligt och emot naturen och Guds vilja har blivit verklighet. Hava kvinnorna därmed funnit sina önsknings uppfyllelse? Stå de likaberättigade bredvid mannen — de som äro hans tävlande kamrater i livsverket — i den glädjande vissheten att stilla sina själars längtan, att bringa alla sitt väsens möjligheter till mognad?

Klockan ljuder. Hennes ton kommer snyftande, mullrande ur avgrunder. Vi se öde, kalla hem; ett ändlöst tåg av bleka förpinade

barn utan solsken och moderskärlek; otaliga kvinnor, genom vilkas själar går ett svärd, emedan de endast få vara sina barns föderskor

hålla och vidare utveckla människornas samhällen.

Klockan ljuder. Hennes ton slår mot vårt öra, hög, full, ur djup. Den tvinn-

men icke deras uppfostrare. Där äro kvinnor, som genom sitt arbete rycker brödet ur munnen på mannen, och andra, som i det grymma kampvimlet om den nakna eller förgyllda tillvaron bliva nedtrampade. Arbeterskor för-därvas och dö, emedan deras skuldror måste bära bördor, som knappast en stark man förmådde släpa. Det enahanda lilla handgreppet vid maskinerna, evigt detsamma, timme för timme, dag för dag, år ut, år in dödar tankarnas flykt, sinnets spänstighet. Bet-upptagningen under de övervakandes piska fångslar blicken vid marken och låter den bliva blind för de grnöskande ängarnas och de blånande bergens skönhet. Yrkesarbetet har fråntagit kvinnan hemmet och har dock icke givit henne världen som en erkännandets, glädjens och nöjets källa. Den ställer kvinnan som en underkastad i "det fientliga livet". Den gör henne blott som sådan likaberättigad med mannen, till löneslavinna, såsom han är löneslav. Den driver mannens likasträvande kamrat såsom konkurrent mot honom, med förtjänstens avkortande och arbetslöshet till följd. Den spänner kvinnans levande mänsklighet på sina fordringars sträckbänk och låter den där förbliva. Så synes det.

Klockan ljuder. Hennes tonvågor ljuda från höjden med vid horisont. Hon bringar oss erkännande. Det är icke yrkesarbetet som ersatt kvinnornas slaveri med ett nytt slaveri. Ofriheten, arbetets tillgodogörande är fienden. Den yrkesutövande kvinnan arbetar icke fritt, hon trälar för lön. För henne mogna icke hennes mödas frukter, de läska hennes nye herre, han som drager vinsten. Ja, än mer, det för myckna av arbete och kraft, som han fordrar av henne, låter hennes kropps och själs krafter förtorka. Kvinnans öde har alltid varit bunden vid arbetets lott. Tillsammans med arbetet har kvinnan blivit fri, och formerna för hennes slaveri hava förvandlat sig, såsom de former hava ändrat sig, i vilka det fångslade arbetet skri-der genom historien. Och nu stå vi framför arbetets sista form av ofrihet och därmed människans sig tillgodogörande och behärskande genom människan: löneslaveriet.

Det måste komma såsom ett framsteg, som upprört världen och ställt oerhörda krafter i människans tjänst. Det måste gå som en flod, som förvandlar människorna ända till det spensliga barnet i hemmet och den sorglöse vilden under palmerna till glädjelösa profitverktyg och kedjar alla de jättekrafter, som förmådde giva alla "rosor och myrten, skönhet och luft". Det skall falla från deras hand, som äro dess offer. Och bland de exploaterade i alla länder höjer frihetstanken trotsigt sitt lejonhuvud. Den tager sats till språng. Alla länders proletärer veta, att de kunna bliva fria.

Klockan ljuder. Dess ton kommer

från det land, där våra drömmar vandra. Arbetande, jämlik och fri verkar kvinnan bland arbetande jämlikar och fria, icke undanträngande mannen utan fastmer delande hans verk. Ingen trist sorg för livsuppehållet piskar henne till ett glädjelöst arbete eller kopplar in henne i ett förhatligt kärleksförhållande. Dit begåvning och böjelse driva kvinnan till verksamhet, där är hennes verkningsfält, som gör henne oberoende av varje utstygare. Sysslorna vid den husliga härden bringa henne icke under mannens förmynderskap. Hon har bara en herre över sig: samhället, i vars vilja hon själv såsom likberättigad medlem är medbestämmande. Hon känner bara en sporre för sin verksamhet: sin plikt-känsla, sin starka önskan att i allo giva det bästa. Kvinnan har ett hem, som fyller henne med glatt lugn och förtröstan. Henne tillhör världen med dess brokiga mångfald, dess kamp och dess stormar, dess plikt och glädje. Med fullt utvecklade krafter till kropp och själ är hon en skapande och en givande, och sina beslut fattar hon i moralisk mogenhet och frihet, som icke kuvas av några yttre omständigheters maktbud. Kvinnan i det socialistiska samhället är kvinnan såsom helgjuten personlighet, vilken sökes av miljoners glödande längtan. Socialdemokratin vill öppna sinnen och själar hos de uttröttade och betungade kvinnorna, att de må förstå klockans klang. Hon ropar dem, som längta efter befrielse, till kamp för socialismens rike, för sitt rike. Hon manar dem till den allvarligaste plikt: att fordra sin medborgarrätt som ett värdefullt vapen i denna kamp. Hon påminner dem om den skara av stolta förkämpar för framtiden, som utom vårt lands gränser har en med oss gemensam längtan, gemensam vilja, gemensamt dåd.

Klockan ljuder. En kvinnohand rör den. Klockan bådard storm, den lovar frihet.

Från riksdagsläktaren.

Vid början av årets riksdag ställde kvinnorna kanske en del förhoppningar till densamma. Det var ju i år första gången frågan om kvinnans medborgarrätt skulle framläggas som kunglig proposition — från att förut endast ha framförts av enskilda motionärer samt socialdemokratiska riksdagsgruppen. I och för sig var ju detta ägnat att rikta om möjligt ännu större uppmärksamhet på denna fråga än någonsin förut kommit den till del. Nu är frågan behandlad och riksdagen också snart avslutad för denna gång, men kvinnorna stå där fortfarande lika tomhänta som förut. Liksom prof. Lundström, talande i andra kammaren för avslag, yttrade: "Det är skönt att ha en första kammare, som man ännu så länge kan lita på", så få väl kvinnorna ännu så länge trösta sig med, att "vi ha en andra kammare,

som vi kunna lita på". Andra kammaren följde ju sina föregående beslut och kom i år så långt, att högern så gott som ensam — eller 66 röster — representerade motståndet.

Intresset och förväntningarna vid frågans behandling knöto sig också naturligt nog närmast till första kammarens hållning. Där hade våra gamla bekanta professorer i kvinnlig rösträtt, Kjellén, Clason och Thyren, åter en stor dag. Med överväldigande (!) bevis lyckades de göra begripligt för första kammaren, att utvecklingen skulle komma att gå alldeles bakåt eller möjligen stanna eller också gå alldeles för fort — vilka tre alternativ äro lika illa — om kvinnorna skulle få rösträtt.

Vad? Prof. Thyren? Är han motståndare? frågar någon. Ja, f. n. Om prof. Thyren torde för övrigt kunna tillämpas det bekanta yttrandet: "Ibland si, ibland så, och ibland varken si eller så."

Vi ha ännu icke kommit så långt i vårt land, att man tänker lika gott om kvinnorna som "om hedningarna, som icke hava lagen, och dock göra av naturen det lagen innehåller". Dessa (hedningarna) tillskriver man både hjärta, samvete och — tankar att tro och handla rätt, men Sverges, dock något så när civiliserade, kvinnor ha tydligen ännu icke gjort sig förtjänta av ett så pass hedrande omdöme.

Visserligen är icke heller första kammaren så "pålitlig" som förr. Med glädje skall det antecknas, att djärva sanningssägare förde kvinnornas talan på ett sätt, som på "de gamle" måste verka som "salt i surt öga". Men det är icke synpunkter och skäl, som här äro avgörande. Ju längre striden om kvinnorösträtten pågår, ju tydligare får man lära, att så länge det icke ingår i högerns politik att taga upp kvinnorösträtsfrågan, ha kvinnorna ingenting att vänta, så länge högern är majoritet i första kammaren. För någon tid sedan fälldes det yttrandet i ett föredrag här i Stockholm av en motståndare till kvinnorösträtten, att högern f. n. lever på sitt motstånd mot kvinnornas medborgarrätt. Måhända är detta sant, men nog skulle det väl vara ödets ironi, om det skulle bli kvinnorna, som genom sin agitation skulle komma att bringa den om livet.

Det kan gott sägas, att bevisen för frågans lösning hopa sig t. o. m. i första kammaren, men vad betyder det för sådana lagstiftare, som tala om statsnytta och rättfärdighet som om två parallella linjer, som aldrig kunna mötas? Sådana ord, sagda i övermod och i medvetande av sin makt, äro även här ett av de bräckjärn, som första kammaren då och då räcker de utestängda. Det är handsken som kastas — —

Men 58 ja-röster avgavos dock i

första kammaren. Det var ju icke nog — nej-rösterna voro 86 — men högern kanske har anledning minnas hr Hellbergs ord: "Det ligger något hoppöst i hela motståndet."

Att det varit regeringens ärliga och fulla allvar att söka få lösning till stånd på de nuvarande villkoren, det blev man fullkomligt övertygad om (om man nämligen haft några tvivel) efter de anföranden, som höllos av stats- och justitieministrarna.

Men icke heller andra kammaren saknade sin professor. Det var, som nämnts, hr Lundström från Göteborg, som bl. a. citerade Ibsens Per Gynt och trodde sig naturligtvis däri ha funnit ett slående bevis för ohållbarheten i kvinnorösträttskravet. Men det var en olycklig liknelse hr professorn där fick fatt i. Den förde Per Gynt i tankarna, hur han stred och kämpade sin strid. Men då Per till slut stod som segrare, var det icke på grund av egen kraft, utan tack vare att "det stod en kvinna bakom". Vilken djup mening ligger ej i dessa Ibsens ord, som kanske en annan gång torde kunna få tjäna som skäl för kvinnornas fordran; ett bättre försvar för att kvinnorna böra få rösträtt finns inte.

Hr Lindman låter icke heller gärna ett tillfälle gå sig ur händerna att skydda fäderneslandet, sak samma om det är mot Sverges kvinnor eller mot ryssen, det går allt med samma hänsynslöshet. Hr Lindman överträffade denna gång nästan sig själv i cynism och förklarade, då han ganska hårt ansattes för den allbekanta riksdagskrivelsen av 1906, däri dåvarande regeringen uttalade förhoppningen, att kvinnorösträttsfrågan i en snar framtid måtte lösas, "att det kunde hända uttrycken voro starkare än meningens egentligen var". Hr Lindman vidgar således helt egenerat, att högerregeringens hela politik i rösträttsfrågan var idel bluff. Det är ju heller ingen som trott något annat, men det brukar ju vara mera vanligt, att folk ända in i det sista söka rädsla skenet, det hade ju till exempel kunnat behövas till förmån för alla utredningarna!

Efter utgången av rösträttsfrågans behandling i första kammaren är man frestad att säga, att nu ha kvinnorna att börja om från början igen. Men så illa är det väl ändock icke. Det är dock nödvändigt att utan rast eller ro fortsätta på den väg vi börjat gå. Först och främst gäller det för arbetarklassens kvinnor att deklarerera och såmedelst skaffa sig kommunal rösträtt; det är av de kommunalt röstberättigade, som första kammaren beror!

A. Ö.

Agitera för

MORGONBRIS!

Tolfternas samkväm i Stockholm.

En viktig insats av Ellen Key.

20-årsfest firades i år å Skansen med tal av Ellen Key.*

De av Er, som äro födda på landet, minnas säkert den glada överraskningen, när man för första gången ser ett frö stå upp till en planta. Det underbara, som barnet då upplever, blir en sinnebild, som man under sin senare levnad mer eller mindre ofta får anledning att minnas.

Ett sådant litet frö voro vi här i afton. samlade med om att plantera den 22 mars 1892, då våra samkväm började.

Det första mötet var i samma lokal där samkvämen nu fortsätta, Trädgårdsgatan 19. Inte så många, som vi nu i afton samlats, voro då med. Vi voro endast 45. Medlemmar ur Sömerskefackföreningen, några strykerskor, några arbetarhustrur, en cigarrarbeterska samt de första inbjudarinorna — bland vilka som ledarinnor ännu några kvarstå — voro de då samlade. Av dessa första 45 äro här i afton ej så få närvarande.

Såsom uttryck för vad vi — inbjudande och inbjudna — var på sitt håll ville, omtalade jag Björnstjerne Björns dikt ur Arne, om björken och enen och lungen, som från var sitt håll började att klä det nakna fjället. Så sjöngs ett par sånger, några dikter upplästes, och när vi avslutade samkvämet sade fröken Lock ett vackert uttalande, i vilket hon gav ord åt allas vårt hopp om samkvämen.

När jag ser tillbaka på dessa 20 år och alla våra samkväm, framträda för minnet en hel lång rad av tankar och bilder. Många upplysande och upplyftande föredrag ha hållits, liksom innehållsrika diskussioner. Mycken vacker musik liksom värdefull litteraturläsning ha fröjdat oss. Och hur många vårutfärder och julsamkväm, med vacker högtidsstämning, ha vi ej att minnas! Vid tillbakablick på dessa tjugu år är det som att se en lång vävnad uppulla sig med inslag av rött — våra samkväm — i det vardagsgråa. Eller än hellre: som att se tillbaka på en lång väg med blommande buskar — våra samkväm — på visst avstånd från varandra.

Att våra samkväm levat, då så många andra vackra begynnelse visnat, det beror på att de fått sin livskraft ur den odödliga tanke, som låg till grund för dem: den ömsesidiga hjälpens tanke.

Vi, som stiftade samkvämen, kände att vi levde i en tid, då det var vik-

* Talet har godhetsfullt tillställts red. av Ellen Key själv.

tigt att slå en brygga över den klyfta, som redan då gapade mellan samhällsklasserna. Vi kände att det var av högsta vikt att icke kvinnorna skulle indragas i dagens strid, att icke de skulle stå emot varandra i två mot varandra fientliga läger, utan att dem emellan förtroende skulle kunna utveckla sig. Vi behövde ömsesidig hjälp av varandra, för att få en klarare syn och en djupare känsla för de stora frågorna, som rörde sig i tiden. När vi nu se tillbaka på dessa 20 år, fråga vi oss: ha våra samkväm i sådant hänseende lyckats? Ha samkvämen bestått provet? Vi kunna våga svara: Ja, de ha bestått det!

Det var särskilt under 1905, unionskrisens år och än mera under 1909, storlockoutens och storstrejkens år, som det gällde om samkvämen skulle brista för de motsättningar i åsikter, som alltid funnits inom desamma och som ingen sökt att utplåna. Ty samkvämens syfte var just att utbyta olika åsikter och lära av motsatta erfarenheter.

Och till allas vår glädje visade det sig att samkvämen överlevde 1909. Och varför? Jo, därför att samkvämen i djupaste mening hade gjort sitt verk: det att öppna ögonen för vars och ens personliga värde. Motsatserna i meningar hade de ej undanröjt. Men de hade kunnat undanröja själshindren för förstäelse och fördragsamhet, de själshinder, som bestå i misstro och misskännande.

Samkvämens "ömsesidiga hjälp" hade med ett ord bestått i att lära oss skilja mellan personen och åsikterna, i att ge oss en mindre partifärgad, d. v. s. en friare, finare syn på varandra. Vi hade lärt oss se klarare, tänka mindre ensidigt och framför allt att känna djupare för varandra.

Och ur denna erfarenhet om vårt behov av samkvämen, har den egenskap vuxit utan vilken det lilla fröet ej hade blivit det vitt utgrenade träd, som det nu är. Jag menar den trofasthet, som fordrats för att hålla samkvämen samman.

Helt naturligt ha skiftande förhållanden, bortflyttningar m. m. förändrat utseendet på samkvämen. Men ej många ha utan trängande anledning gått bort. Ty alla ha haft känslan av: här var något, som ej fick dö. Man har underkastat sig de små mödorna å ömse sidor. Det har ju varit mycket, som kunnat hålla oss borta — arbete och möda, sorger och fröjder — men intet av detta har fått göra sig gällande, så att våra samkväm fått lida därav.

Att samkvämen sålunda utvecklats även karaktärssegenskaper, detta har gjort dem till en kultursats.

Kultur är nämligen ej endast att tillägna sig kulturskapelser. Nej, kultur betyder i främsta rummet att själv bli en kulturskapelse, så att vissa låga tankar, fula känslor och simpla handlingar bli omöjliga, men däremot de tankar, känslor och hand-

lingar, som höja oss, bli oss naturliga.

Att under dessa tjugu år trofasthet och andra goda egenskaper vuxit inom oss; att vi fått mottaga och fått ge mera kärlek, än livet annars skulle givit oss; att vi vunnit nya andliga värden — såväl insikter och skönhetsintryck som själar — detta ha vi att tacka samkvämen för — eller rättare att tacka varandra för. Ty ingenting gott uppstår av intet, allt måste vinnas genom en insats från vår sida.

Hur samkvämen ökat livets värme för oss alla därom kan jag vittna, som ifrån 1903 oftast varit frånvarande, men som känt varje hälsning från samkvämen som en varm ström, som gått från edra hjärtan till mitt.

Att samkvämen för många av oss blivit ett känslovärde, detta ger oss hoppet om att de allt fortfarande skola bevara sin livskraft, den livskraft, som uttryckes i och genom det gamla, sköna ordet: Så bliva nu dessa tre, tron, hoppet och kärleken, men störst bland dem är kärleken. Varför? Emedan den är den stora värmekällan och därigenom rörelsekraften.

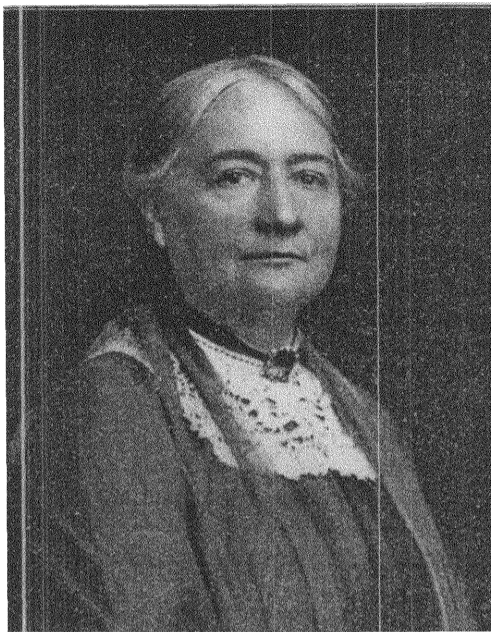
Den kraften har åter, under denna vinteraftons mörker och regn, här fört oss samman.

När vi nu se på varandra och se på oss själva finna vi att de ansikten, som för tjugu år sedan voro unga, ha fått veck och många ha blivit grå. Många voro då rika och lyckliga som nu äro fattiga, andra, som då voro sorgsna äro nu glada; många, som då voro starka äro nu svagare. Men för alla ha tidvis sorg och glädje växlat; alla ha vi mist mycket och vunnit mycket. Alla ha vi burit bördor, synliga eller osynliga. Ty det vi innerst uppleva, uppleva vi alltid ensamma; så är livets lag.

Men ett är visst: endast då ha vi upplevat sorgen som glädjen, arbetet som skönheten på ett stort sätt, när vi återkomma från ensamheten till det gemensamma såsom sjäfullare och godare människor.

Jag minns — framför alla andra — ett samkväm på sensommaren 1909 i storstrelsåret. En av våra käraste medlemmar hade det året blivit så fattig som en förut genom lyckan rik människa endast genom döden kan bli det. Första gången som hon hade mod att återkomma bland människorna, var just på det samkvämet. Intet öga var torrt, då hon den aftonen öppnade sin famn emot oss och sade: "Just bland er kan jag åter träda i samband med människorna." Vi kände då alla att våra samkväm hade blivit det vi ville att de skulle vara: en fridlyst plats dit vi kunna komma med våra hjärtan mera öppna och mer vakna än ofta annars i den kalla världen — för att ge vad vi lärt av sorg som av glädje. Sådana stunder ha varit våra samkväms helgdagsstunder. Och helgaftnar voro våra samkväm just avsedda att vara.

Ty för att spränga de fjäll, som

ELLEN KEY.

ännu skilja samhällsklasserna, fordras hårdare verktyg än en blomsterstängel! Men vad blomster och träd kunna, det lärde vi oss av den dikt, med vilken vi för tjugu år sedan började samkvämen, dikten, som handlade om att kläda fjället.

Den diktardrömmen ha vi i och med våra samkväm förverkligat.

Hur olika vi än varit, alla försökte vi att komma med något grönt för att kläda den gråa väggen. Och nu ha vi från var sida hunnit så långt, att vi från vardera hållet se solen lysa på allt det, som vuxit upp av grönt på den andra sidan!

Den internationella kvinnodagen, söndagen den 12 maj 1912, firades i Stockholm med en enkel men anslående fest. Medverkande var borgmästare Lindhagen, som talade om kvinnornas medborgarrätt, Stockholms Allm. kvinnoklubbns sångkör, som sjöng, samt fru Grieta Holmgren, som känsligt och vackert utfyllde det enkla programmet med sång och upplysning. Man gick ifrån denna fest med en varm förnimmelse av huru starka de band dock äro, som binder samman mot högre mål strävande kvinnor och män.

Möten avhöllos även i Norrköping, tal. Anna Lindhagen, Eskilstuna, tal. Harald Hallén, Karlstad, tal. Alma Norrsel, Nynäshamn, tal. Agda Östlund, och Billesholm.

På samtliga platser antogs ovanstående resolution. Den 19 maj fattades samma resolution i Bofors på möte, utlyst av kvinnoklubben, talare A. Lindhagen.

Vidare avhöllos möten i Göteborg, tal. Signe Wolter, Kiruna, tal. expeditör Hallberg, (ref. från Kiruna återfinnes under rubrik: Kvinnoklubbarnas arbetsfält) och Malmö. Ur »Arbetet» hämta vi följande referat:

»Kvinnomötet i Folkets park i går hade samlat lika många manliga som kvinnliga deltagare. Efter ett utredande föredrag av

fru Elma Danielsson antogs följande resolution:

»Arbetarkvinnor i Malmö, samlade i Folkets park för att högtidlighålla de socialdemokratiska kvinnornas internationella rösträttsdag, framhäva eftertryckligt sin fordran på fulla medborgerliga rättigheter samt rikta till sitt lands lagstiftande församling, där en kvinnlig rösträttsproposition väntar på behandling, en vädjan att i rättvisans och samhällsgagnets namn bebjärta våra krav.»

Fröken Math. Holmgren föredrog fröken Lejonhuvuds till förra årets rösträttskongress i Stockholm författade, ståtliga rösträttskatt.»

Resolution, fattad i Sverge å de socialistiska kvinnornas internationella rösträttsdag den 12 maj.

En bland socialismens väsentligaste fordringar är allmän, lika och direkt rösträtt till stat och kommun för alla medborgare.

Den allmänna rösträtten är en av de viktigaste förutsättningarna för proletariatets frigörelse därigenom, att arbetarklassens ökade politiska inflytande innebär de största möjligheter för att omvandlingen av samhälls- och rättsförhållandena skola kunna ske på parlamentarisk väg. Enligt hävdvunnen uppfattning om den starkares rätt, har rösträtt och valbarhet hittills huvudsakligast tillkommit männen, men i och med att kvinnan på grund av den nya tidens ekonomiska utveckling samt dess orättfärdiga egendomsfördelning och arbetsklassens fattigdom, alltmer drivits från den plats i hemmen, där en tidigare samhällsordning åtminstone till synes tryggt hennes ställning, ut i förvärsarbetet, har såsom en konsekvens av denna utveckling växt fram insikten om att även kvinnorna, genom att tillerkännas politisk och kommunal rösträtt och valbarhet, böra få möjligheten att utöva inflytande på samhällsförhållandena och sina egna öden.

Som klassmedvetna socialdemokrater ha i dag i flera europeiska länder kvinnorna samlats till massdemonstration för att uttala som sin mening, att proletariatets frigörelse, som är både mäns och kvinnors frigörelse, ur löneslaveri och elände, på samma gång må bli till befrielse för kvinnan ur tusenårs fördomar och förtryck.

Med rösträtten skola vi främja socialismen!

Med socialismen skola vi erövra världen!

En veteran.

Av dem, som arbeta nu, är det så få som varit med från begynnelsen. En av dessa få är **Elin Engström**. Redan strax i början av den socialdemokratiska rörelsen här i Stockholm var hon med och arbetade, och utom henne var det bara ett par kvinnor aktivt deltagande i den »socialdemokratiska föreningen». Hon var då ännu en helt ung kvinna, men hade dock redan sedan några år varit i äktenskap förenad med J. M. Engström, tunnbindare till yrket och sedan expeditör för föreningens broschyravdelning och agitation. Denne man gav på ett sällsport sätt ut sina krafter och sin energi för att få fart i den spirande socialistiska rörelsen och hans unga hustru var honom den bästa hjälperska.

Men döden, som icke låter hejda sig, därför att en människa så särskilt väl behövs på sin post, skiljde mannen Engström från arbetet och från hustrun, och Elin Engström stod redan 1889 vid 29 års ålder ensam i kampen för tillvaron med sex barn, mellan 9 och 2 år gamla.

Det säger sig ju självt, att det blev ett strävsamt och bekymmersfullt liv för den ensamma familjeförsörjerskan. Arbetet fick Elin Engström vid den ex-

pedition, där hon ännu efter nära 25 års arbete tjänstgör; men förr, då man icke inom den begynnande rörelsen hade så många expeditioner och anordningar som nu, då var fru Engströms expedition också det centrum, varifrån all agitation utgick. Hon har således varit med om mycket. Tänk vad allt hon skulle kunna berätta oss! Men hon är så tyst och inåtvänd, säger så litet om sig själv, men i själva tystnaden hos henne får man intryck av all hennes strävan och hennes arbete.

Genom hela livet har denna kvinna såsom en ledstjärna bevarat minnet av sin man och de lyckliga åren med honom. — Arbetet för den socialdemokratiska rörelsen ställde sig på ett rätt annorlunda sätt då än nu. Ur yttre synpunkt var det ju så små förhållan-

den, men kanske så mycket mera sinnet uppehållande entusiasm; samma få människor måste arbeta med en hel del olika detaljer: tidningen, agitationen i övrigt, anskaffandet av pengar o. s. v. En uppgift bl. a. för fru Engström var att sy röda fanor, vilka organisationerna skaffade sig den ena efter den andra. Den första hon sömmade var naturligtvis till mannens fackförening, tunnbindarnas fana. I detta, kanske det allra besvärligaste av allt arbetet, att få in pengar genom basarer och lustresor, voro makarna Engström flitiga deltagare och goda kamrater. Mannen, som hade klen bröst, förkyldes sig vid en majutfärd och dog kort därefter.

Redan som barn hade Elin Engström provat på livet utan familjeförsörjare. Hennes far dog då hon var fjorton år.

Han var eldare och bodde i Klara församling i Stockholm.

Fru Engström är medlem i den socialdemokratiska kvinnokongressens verkställande utskott. Hon är ock styrelsemedlem i »Strand» — Ellen Keys donation för vilohem. Denna vår trogna, duktiga, allmänt avhållna partikamrat har nu, såsom redan omtalats i pressen, blivit en av de fyra kvinnor, som lagberedningen begärt att få höra, innan densamma ingiver sitt förslag angående ändring i äktenskapslagstiftningen.

Anna Lindhagen.

ELIN ENGSTRÖM.
Vid tiden för sitt giftermål.

ELIN ENGSTRÖM.
Nu.

Ett par dikter av J. M. Engström.

Förnuftets röst.

Du lyckans styvbarn, hör mitt råd:
Gör städs' så gott du kan!
Om andras onåd eller nåd
Bry dig ej se'n ett grann',
Om du ej ens gör »var man rätt»
Gör ingenting minsann,
Blott du i allt, på alla sätt,
Städs' gör så gott du kan.

Hys ingen fruktan, käre vän,
För vad som komma skall
När Döden tillyckt ögonen
Och kroppen blivit kall.
Om himlasagan diktad är,
Eller om den är sann,
Det rör dig ej, om blott du här
Städs' gör så gott du kan.

Den redlige.

Fritt må vem som vill mig klandra,
Städs' jag har det rätta velat,
Fastän jag, såväl som andra,
Sannolikt rätt ofta felat.

Ej det blivit mig förunnat
Göra allt vad jag har bort,
Men jag gjort så gott jag kunnat
Och vem har väl mera gjort.

Stockholms allmänna kvinnoklubb har den 11 juni verkat i 20 år. Det var nämligen redan 1892 denna klubb bildades, och blev således av banbrytande betydelse för socialistisk verksamhet bland kvinnorna.

Klubben kommer att fira 20-årsminnet med en fest.

Den nya arbetareskyddslagen har av riksdagen antagits. Vidare redogörelse därom i nästa nummer.

Moderskapsförsäkringsfrågan.

Sjukasseanslag för moderskapsunderstöd bifallet av riksdagen.

Som regeringen på grund av den framkomna kritiken av moderskapsförsäkringsförslaget beslutat att ej i år framlägga detsamma så har förslaget icke kommit under riksdagens behandling. Regeringen framlade dock proposition om ett anslag av 25,000 kr. till understöd för sjukkasor som lämna barnsängsunderstöd, tillstyrkt av vederbörande utskott.

Hr J. E. Berglund hade motionerat om utredning angående sådan ändring av sjukkasselagen, att registrerade sjukkasor må åläggas att utbetala understöd vid barnsörd för den tid, för vilken lagstiftningen om arbetarskydd kan komma att föreskriva obligatorisk arbetsvila och avslag å regeringspropositionen, avstyrkt av utskottet.

I bägge kamrarna debatterades frågan och bifölls anslaget utan votering i andra kammaren och med 75 röster mot 66 i första kammaren.

Prolog

vid den internationella soc.-dem. kvinnodagen
den 12 maj 1912 av Julia Ström.

Det var så stilla en tid i vår tid...
— Det var längesen härarna gingo
över Bält,
det var längesen dundret från ärans
fält,
från kanoner på nordisk mark
nådde folkens öra...
Det var längesen gråt och jämrande
från dem, som blivit hemma lämnade,
klagande steg mot skyn —
eller mot jorden sänkte sig...
i sitt elände ropande:
Gud, gud hjälpe mig!
... Det var längesen...
När så striderna voro lyktade
och de hemska, oroliga tiderna flyktade
kände man, lycklig och glad,
att historiens blad
ock kunde få annat att tälja en lyss-
nande eftervärld
än om blod och massakrer och eld
och svärd,
att "ärans" fält
hade andra Bält
att vinna — om icke världsrykte på,
så en lycklig tid ändå,
som gav människorna lust att sträva
och skänkte dem rätten att leva...
— — — — —
Dock, — allt har sin tid.
— — — — —
Den tiden hade sin,
men med varje dess år
en nyare tid satte nyare spår
på ont och på gott — som livet är mest
— när är det sämst, och när är det
bäst? —
— — Vad aldrig man anat när krigs-
åskan brann
och kvinnan satt på sin gård och spann,
det fick man nu lära i fredens tid.
Det man vävde och spann och täljde
och sydde
blev snart till en gången tids material,
... Maskinerna kommo, och ut de spydde
över all världen sitt resultat.
Här dög ej kämpa med eller mot,
blott att foga sig utan knot,
Lämna sin vävstol vid husliga härden,
med mannen gå ut i kampen i värld-
den...
Det gavs intet val för den som lärt
att hålla det fattiga livet kärt...
Penningen hade nu ordet och makten. —
I alla länder den vilda jakten
efter guld och guldets värden,
börjat sin hemska galopp.
— — Gulds värde hade ock de kvinnor
och män,

som själva blott ägde sina tomma
händer,
som boskap med nummer de stuvades in
i fabrikernas eviga, eviga stim...
Träldomen fanns inte mer —
men trälände människor funnos,
— de blevo allt fler och fler...
All ångest och jämmer som förr en
gång
blandat sin kör med kulornas sång
med maskinernas rassel nu blandas,
och de som sucka, ha svårt för att
andas...
Det fattas dem luft och kläder och mat
och ändå så vågar man fråga
varför deras sinnen äro fyllda av hat...
Det fattas dem sol och glädje och sång,
deras rygg är böjd och trött deras
gång,
deras hy är grå, deras sinnen
tunga, — —
och mången har en anfrätt lunga — —
Deras liv går på andra sidan lyckan
och ljuset,
deras lön blir döden eller fattighuset.
— — — Så gå de, och gå de, och
intet sker,
en vacker dag är ett nummer ej mer,
men det givs så månghundra nya...
— — — — —
Då kom en dag från en punkt på
vår jord,
ett budskap om ny en lära,
en lära som över hav och land
sträckte sin solidariska hand,
att fattas av varendaste en,
som kände den valkiga näven igen.
En lära som högt skulle skalla
— förkunnande rätt åt alla!
Den läran var bebådelsen om en ny
livets lag,
den läran var gryningen till en ny
människornas dag!
Den läran var gnistan som tände så
mången slumrande själ,
den läran var ljuset som brände och
bjöd förtvivlan farväl.
Den hjälpte så mången att leva och
modigt se tiden an,
den lärde för framtiden sträva, den
gjorde av mången en man.
Men den läran var icke för männen
blott —
så sänt och så visst, som den hårda
lott
att dela arbetets magra bröd,
att dela bekymmer och svält och nöd,
ej blev en kvinna förskonat.
Fattig kvinna och fattig man
man alltid gett skyldigheter,
men fattig kvinna och fattig man,

man stads' vägrat rättigheter.
Därför de stå ock så nära varann,
aldrig, aldrig de annat kan,
ty de bindas samman av starkare
band
än som kan lösas av mänskolags
hand...

Därför äro kvinnorna med för att
strida
för vad rätt och vad sant och vad
billigt är,

och de veta att det är deras plikt att lida
för det liv, som de under sitt hjärta bär.
Den kärlek som bjuder oss glömma
allt smått för framtida stora mål
och för allt lidande ömma
må bli på färden vårt lysande bål.
Och om det som vi längta hinna,
och om det som vi hoppas vinna,
synes undan för oss svinna
som en gäckande öknens oas
så kunna vi ej svika ty vi veta ändå
att efter oss skola många tusenden gå,
liksom före oss gått
de som offrat, men aldrig för lön,
de som visat oss vägen som vi haft
att vandra,

och som vi skola visa för andra.
Och alltid nog minns du, genom var-
dagsslit och glam,
var du också långt borta, eller ständigt
den som teg,
att av de strider som gå genom ti-
derna fram
föll ock en strimma över din väg.

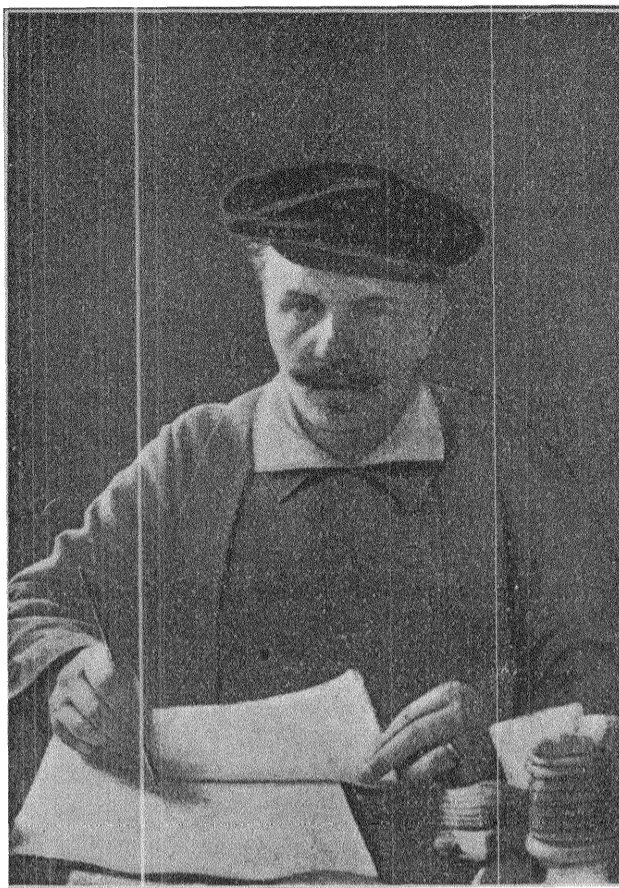
När vi nu samlas i dag till en fest
alla länder
— är det en väldig ring av samman-
hållande händer,
— och den länken kan ej brista, ty
det som binder den
är starkare än döden ens visat sig än, —
så låt oss minnas att detta, att söka
efter ljuset,
är det som mest oss höjer över vardags-
gråa gruset,
är det som mest oss adlar och lär oss
växa starkast
och stoltast och störst oss av människor
gör.

Den första svenska rösträttsför-
eningen för rösträtt åt kvinnor,
nämligen föreningen i Stockholm, har
den 4 juni i år arbetat i 10 år. An-
gående denna tioårsverksamhet står att
läsa i tidningen »Rösträtt för kvinnor»
juninumner.

Till ro.

En söndag i maj, en morgon kl. 8, sänktes vad dödligt var av August Strindberg ned i gravens tysta, ogenomträngliga ro. Det var en morgon så vacker i den ljusa, spirande vårgrönskan, som man endast tycker att det kunde få vara en sådan stund, och det var en hyllning av tusentals tysta människor, röda, vita, blå och gula standar samt en oändlighet med blommor och band, som också endast han kunde få. Och det var även en vemodig tomhet i hjärtat som endast vissheten om att han ej mera verkade bland oss alla, kunde frammana. Ty levde gjorde han ju dock, och leva skall han ju alltid, fast död, ibland oss.

Hans eldsjäl har brunnit ut, hans varma, för allt mänskligt förstående, mot all orättrådighet

AUGUST STRINDBERG 1884.

vända, men för allt lidande eller rättvist, så långt han skönjde dess råmärken, klappande hjärta slår inte mer i ro eller oro. Allt han gav — vad fick han? Dock, han gav ej för att få. Han gav därför att han icke kunde annat. På gott och på ont. Mest gott. Och detta är *detta* vi nu skola minnas. Icke det andra. Ty det är det bästa hos oss som ser det bästa hos andra. — Huru gott ha vi icke av att minnas dessa Strindbergs egna ord i Lyckopers resa och huru har han icke skrivit dem just för sig själv: »... ty tro mig, man vinner inga önskingar med lyckoringar här ute i verkligheten, här får man ingenting utan arbete. Vet du vad arbete är? Det är något mycket tungt, men det skall vara tungt, dess ljuvare vilan».

Vem, om icke han, har då rätt att få vilan ljuv!

Julia Ström.

Om Strindberg av John Landqvist.

(Ur en artikel i Idun.)

Så är han nu borta, denne underbare man, som står så ensam i den svenska diktens historia, och som intar en så stor plats däri. Han var som alltid verksam in i det sista. Hans ansikte syntes alltjämt vänt mot livet, men hans blick var riktad därutöver. Han var mätt på år och strider. Han såg med ro, kanhända med längtan mot "dagens slut". Ovillkorligt erinrar man sig de gripande raderna i hans sista diktsamling:

På spånor du sist skall sträckas
och sova i furudoft
av kädiga bräder och väckas,
när hyddan har blivit stoft.

Nu har han somnat i den sista sömnen, men de gestalter han frambesvurit ur livet äro kvar och skola alltjämt föra hans själs talan i maktfullt språk. I den svenska litteraturens hävder har han outplånligt inristat sitt namn. För kommande släkten skall hans bild resa sig högt som ett minne och en symbol från vår oroliga och brytningsrika tid och hans verk stå som ett av dess största monument i dikten.

"Slån ut fönstren i de gamla avgudatemplen, där man ex officio dyrkar sin gud tre timmar i veckan, och låten ljuset strömma dit in hela dagen lång! Resen upp ett bål av de murkna predikstolarna och brännen upp de sekelgamla fördomarna därupå. Hängen upp fanatismen och den kristliga ofördragsamheten vid den sista prästkappan på samma kors, där man hängt upp den störste man, som trampat denna jord! Byggen sedan i edra hjärtan nya tempel, där altaret heter kärlek och offerelden dygd! — Då först skall skänkas ära åt Gud i höjden, frid åt jorden och människorna en god vilja!"

(Strindberg i sitt ungdomsdrama "Fritänkaren".)

Den fredlöse...

*Din själ var eld varav du gav,
din blick ett bål
din vilja stål
och kamplusten din vandringsstav.*

*Din blotta mening: Varde ljus!
i mörkret brann.
Och lögnens spann
på flykten drevs. Kvar blev ett brus...*

*Så såg en värld dig hugga, slå
än vredgad stum.
Än gav du rum
för ordets klinga skarp som få.*

*Och ryktet virade sin krans
kring grånat hår.
Ännu i går
du svängde trotsande din lans...*

* * *

*Det kom en dag då det blev tyst
där utanför din dörr.
Och solen som så ofta lyst
var icke varm som förr.*

*Det kom en afton utan namn
och utan vilans ro.
Då anäen sökte sig i hamn
och hjärtat fann sin tro.*

*Det kom ett bud, ett smärtans bud
och varje tvivel teg.
Nu fanns det blott ett mål, en gud
och blott en enda väg...*

* * *

*Majkvällens sista röda
skimmer kring vidderna dröjer.
Bergen i purpur blöda,
vinden var krona böjer.*

*Vågornas kvällsång stiger
dämpad som kyrkomusiken.
Sjunger sin mäsas och viger
in anden i tystnadens riken...*

Olof Bruno.

Från riksdagen.

Motionen om omändringar i lagen om förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag har avstyrkts. I andra kammaren behandlades motionen sent på natten och talade i frågan endast motionären, hr Lindhagen, och hr Hamilton.

Motionen om initiativ från svensk sida till internationell överenskommelse om förbud mot nattarbete av män inom vissa arbetsområden ledde till beslut i andra kammaren med hemställan till k. m:t att verkställa en allsidig utredning rörande nattarbetet för män inom industriella och angränsande områden, samt om denna utredning därtill kan befinnas ge anledning taga initiativ till eller biträda en internationell lagstiftning i ämnet.

Första kammaren avslög naturligtvis, fastän hr Petréen betonade att det här gällde en allsidig utredning. En talare sade att det i Sverge av tekniska skäl är nödvändigt med nattarbete för män — och därför skola arbetarna offras. Det upplystes att det finnes arbetare på järnbruk som arbetat 6 å 7 år utan en enda frinatt.

Även denna fråga har således fallit.

Angående hotell-, restaurang- och kafé-personalens arbetstid och arbetsförhållanden har andra kammaren beslutat en skrivelse till k. m:t med begäran om en undersökning rörande denna personals arbetstid och arbetsförhållanden. I första kammaren segrade avslagsyrkandet.

Arbetstiden för personal å badinrättningar och rakstugor. Motionen om undersökning rörande viss begränsning av arbetstiden vid rakstugor och badinrättningar föranledde andra kammaren besluta utredning, i vilken omfattning arbetstiden på kvällarna kunde begränsas för personalen å badinrättningar, rakstugor samt herr- och damfrisérsalonger genom ifrågavarande rörelsers hänförelse till butikstängningslagen.

Även dessa frågor hava fallit på första kammarens motstånd.

* * *

De frågor av dessa som fallit på första kammarens motstånd har man den trösten att de fallit framåt genom andra kammarens uppmuntrande bifall.

Någon ändring i det rigorösa förbudet för kvinnors nattarbete, då det nu visar sig att långt större antal kvinnor drabbas därav än den hastigt gjorda utredningen beräknade, har ännu icke kunnat få andra kammarens öra. Hr Lindhagen måste där ensam föra kvinnornas talan i deras rimliga fordringar. Vi hänvisa till följande resolution som visar att kvinnornas ståndpunkt i denna fråga icke är orimlig.

Resolution i nattarbetsfrågan

fattad å möte i Stockholm, utlyst av arbetsutskottet, Samorganisationen och Typografiska kvinnoklubben.

En reglering snarast möjligt genom lag även av männens nattarbete bör genomföras, dels emedan nattarbete för alla människor måste böra undvikas i största möjliga utsträckning, dels emedan ett förbud ensidigt blott för kvinnor ej kan vara den rätta lösningen av frågan om nattarbetets inskränkning. Mötet uttalar sig således för den motion som väcktes av socialdemokratiska riksdagsgruppen och av hr Lindhagen framburits angående nattarbetsförbud även för män.

Då nattarbetsförbudet för kvinnor har, såsom befarades, verkat till förfång för kvinnor vid en del yrken, där kvinnor äro anställda, och då dispens i vissa fall givits med stöd av de undantagsbestämmelser lagen medger, och då i dessa fall utfärdats vissa bestämmelser för tillåtet nattarbete för kvinnor, så uttalar mötet såsom sin åsikt, att dessa eller snarlika bestämmelser med rätta borde tillämpas även i fall, där det ej

blott gäller företag, som avse förarbetande av varor, vilka äro underkastade hastig försämring, utan ock där det gäller försämring av arbetsmarknaden för kvinnor. Mötet uttalar sig således för den motion, som i detta syfte är väckt av hr Lindhagen om ändring av förbud angående kvinnors användande till arbete nattetid.

En kvinnosaks- och nykterhetskämpe.

Med anledning av att Emilie Rathou den 8:de maj fyllde 50 år fick hon mottaga en hyllning och ett erkännande så hjärtligt och starkt, att det gav ett väldigt vittnesbörd om huru mycket hon hunnit arbeta.

EMILIE RATHOU.

Såsom redan nämnts i tidningens förra nummer, var hon den enda kvinna, som var med i folkriksdagen 1893 (Ellen Key var också invald som suppleant, men blev förhindrad deltaga). Redan dessförinnan — eller 1885 — hade hon börjat med föredrag, vari hon bland annat också framhöll fordran av full medborgarrätt för kvinnorna. 1886—87 kom hon på allvar in i sin agitationsverksamhet för nykterhets-saken. På den tiden var det sannerligen ingen sinekur för en kvinna att vara ute och tala. Hon väckte uppståndelse, för att inte säga indignation, genom att så ohöjlt göra sig till tolk för den nya tidens vansinnigheter — den nya tid, som icke längre ville ha kvar bland sina valspråk: Kvinnan tige i församlingen!

Emilie Rathous käcka och vinnande väsen var emellertid en mycket god förespråkare för kvinnan i det sociala arbetet och på talarstolen. Det är väl få trakter av vårt land, som hon icke har genomrest, och där icke nykterhetsrörelsen genom hennes entusiasm och energi fått kraft att taga i med nya tag. Sedan 1900 har hennes arbete mer koncentrerat sig inom Vita bandet, och hon har icke rest så mycket utan i stället såsom sekreterare i Vita bandets centralstyrelse haft sin egentligaste verksamhet såsom organisatör. Inom denna verk-

samhet har hon särskilt arbetat på att inom kvinnornas nykterhetsorganisation huvudvikten ej skulle läggas på teorierna, utan att där skulle utföras även praktiskt socialt arbete. Hon bildade Vita bandets Östermalmsavdelning i Stockholm, och, såsom ju är känt, har den föreningen verkat just i Emilie Rathous anda: nykterhetsrestauranter i stor skala är denna förenings verk. Denna avdelning är även känd för sin frisinnade politiska ståndpunkt.

Emilie Rathou är den enda av de 10 medlemmarna i kungl. nykterhetskommittén, som är kvinna.

Emilie Rathou tillhör icke det socialdemokratiska partiet men är sedan gammalt känt för sin radikalism och självständighet, och en gång då det ännu var få, som vågade göra detta, talade hon på Gärdet i Stockholm 1:sta maj.

Anna Lindhagen.

Resolution i yrkesinspektörsfrågan, fattad å samma ovan omnämnda möte:

»Med erkännande av det framsteg angående yrkesinspektionen vad denna rör kvinnorna, som ligger däri att en kvinnlig yrkesinspektör enligt förslaget skall anställas, får likväl uttalas den åsikten, att mer kvinnlig arbetskraft inom detta område borde få användning. Särskilt påpekas vikten av kvinnliga assistenter, tagna ur industriarbeterskornas egna led.»

Summa i kvinnlig inspektör föreslås!

I en nyss avlämnad k. proposition begär k. m:t 107,300 kr. på ordinarie och 50,000 på extra stat för år 1913 för anordnande av yrkesinspektion. Enligt k. m:ts förslag skulle antalet yrkesinspektörer ökas till 9, vartill skulle komma 12 assistenter, 18 underinspektörer och en kvinnlig yrkesinspektör för hela landet.

Kravet på kvinnliga yrkesinspektörer för tillgodoseendet av industriarbeterskornas särskrav och intressen är gammalt. Då vår svenska yrkesinspektion nu skall omarbetas och anpassas efter en fyllig skyddslagstiftning, har man därför beaktat detta krav så till vida, att man brutit med det *könsstreck*, som hittills utestängt kvinnor från funktionen att inspektera, hur exploateringen av den mänskliga arbetskraften, därvid också kvinnors och barns, försiggår i kung Frodes grottekvarnar. K. m:t föreslår jämt en kolossal manlig utvidgning, 1, säger en, kvinnlig inspektör för detta vidsträckt land med en mångskiftande kvinnlig industri. En, men en lejoninna, får man väl säga, om det gällande fruntimmer, som får hela landet till sitt distrikt!

De skånska arbetarkvinnorna ha redan vid en av sina konferenser, året 1910, sagt ifrån, att anställandet av summa en kvinnlig inspektör blir *parodi* på reformen. Och vid ett nyss hållet kvinnomöte i frågan i Stockholm antogs följande resolution i ämnet:

(Se ovanstående resolution.)

Undertecknad vidhåller absolut samma mening som denna resolution och förfäktar samtidigt, att anställandet av denna enda kvinnliga inspektör är en njugghet, som förvandlar reformen till humbug! Kvinnan i fråga kan ju dessutom behöva ha en ämbetsyster att utbyta tankar med rörande inspektionen, så att hon inte var denna enda, oftast förgäves

ropande röst i öknen. Härmed är inte sagt att inspektriserna absolut skulle ha samma mening eller vara varandras ekon, vartill män ofta vilja förvandla kvinnor.

Ensam kvinna på min ringa plats i en cirka 20 årig tid i en *manlig* omgivning, manliga kamrater och förmän, styrelser och kommittéer vart man vänt sig, kan jag ha rätt att vittna som jag gör, ty det personligen upplevde och erfarna är väl det avgörande här i livet.

Arbetarkvinnorna ha sannerligen här fått ett så magert och avnagt ben, att de nästan borde rata det!

(Arbetet.)

E—a D—n.

Resebrev från Blekinge och Skåne.

Av Emma Flood.

Ronneby den 27/3 1912.

Ja, i kväll är mitt sista möte under denna turné. Det blir i *Ronneby*. Jag börjar bakvänt, i stället för att gå efter tur och ordning som jag besökt platserna. Men jag kan inte annat. Därför att jag så helt och hållet förälskat mig i *Ronneby* kvinnorörelse. Ja, jag vill påstå att där ha vi idealet för den socialdemokratiska kvinnorörelsen här i landet.

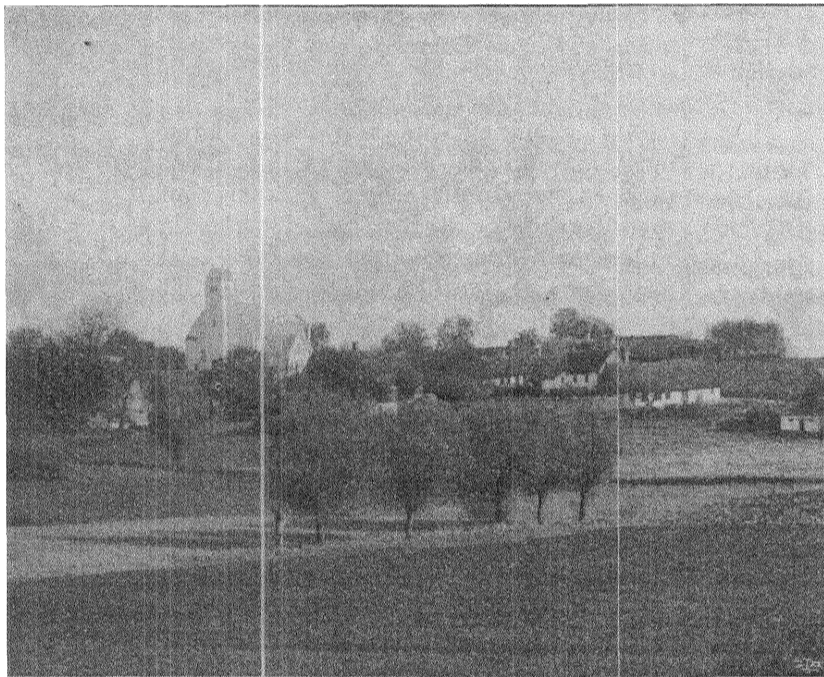
Där ha vi den hjärtegodas och intelligenta lilla *Rebecka Svensson* med en hel stab av arbetsamma och ivriga kvinnor omkring sig, vilka på ett så utmärkt sätt sköta agitationen för våra idéer där nere i *Blekinge* och ordnar samarbetet mellan kvinnoklubben och övriga organisationer.

Marie beb.-dag hade exempelvis kvinnoklubben och ungdomsklubben gemensam fotvandring ut till *Saxemora*, ett fiske läge tre fjärdedels mil utanför *Ronneby*. Ungdomslogen från *Ronneby* var också med och underhöll med sång. Un dertecknad höll föredrag över proletariats frigörelsekamp. Vi hade tänkt att få till stånd en ungdomsklubb, men kommunen på platsen ansåg det vara för tidigt, och att döma av ungdomens tveksamhet, så tror jag det var bäst så. Nästa gång är jag dock säker på att tiden är mogen för såväl ungdomsklubb som kvinnoklubb. Omkring 70 åhörare besökte mötet.

I går kväll var möte i *Karlskrona*. I en stad med 30,000 invånare kunde man vänta sig en starkare arbetarrörelse. Men som alla militärstäder har *Karlskrona* arbetarrörelse att arbeta under trycket av den högfärd och dumhet, som alltid växer och frodas i skuggan av militarismen. Även detta möte var bekostat av *Ronneby* kvinnorna i avsikt att återupptaga den för över två år sedan nedlagda kvinnoklubben. Arb.-kommunen hade agiterat på alla sätt

bland kvinnorna för att få tillslutning. Men högst få kvinnor hade hörsammat inbjudningen. Jag tyckte det kändes skamligt att jag inte kunnat få till stånd en enda organisation på min resa och därför gjorde jag mitt bästa att intressera. Jag drog fram grannstaden *Ronnebys* kvinnor som efterföljansvärda exempel. Jag väddjade till ärelystnad och stolthet såväl som till andra de alla drifterna, som kunna driva människor att arbeta för en stor idé. Men förgäves. Tre kvinnor stannade blott på kommunordförandens uppmaning till kvinnorna att stanna efter och diskutera frågan om kvinnoklubb. Jag vill genom *Morgonbris* rikta en maning till dessa tre intresserade kvinnor att göra allt för att intressera de andra. Arb.-kommunens ordförande lovade att skaffa en kommissionär för *Morgonbris*.

Karlskronsklubben börjar att tävla med *Ronnebyklubben*. Mötet i *Karlskrona* artade sig till den mest lyckade agitationsfest jag varit med på i någon kvinnoklubb. Det var fullsatt lokal, trots

SLÄTTBY I SKÅNE.

konkurrensen — *Cecilia Milow* hade föredrag i staden samtidigt. Efter föredraget uppfördes en dialog, »I tvättstugan», av 4 klubbmedlemmar samt en tablå av ungdomslogen. Båda styckena författade av *Rebecka Svensson*. Det vore önskvärt att hon läte sin dramatiska författartalang komma ut i övriga kvinnoklubbars tjänst så att kvinnorna finge sina fester mera tilldragande och omväxlande. Musik, uppläsning, sång och kaffe fulländade festen. Klubben hade 18 medlemmar. Det är att hoppas att den efter sin lyckade fest får fördubbla antalet.

Medan jag nu sitter här och väntar på mötet i afton skall jag skriva ned några intryck från min resa i *Skåne*. Och här skall jag låta det gå i tur och ordning.

Det var verkligen med en känsla av beklämning jag lämnade mina berg och for ned till *Söderslätt*. Som »upplän-

ning», *Skåningarnas* benämning på alla som äro från det »övrige *Sverige*», föreställde jag mig *Skåningarna* som ett mycket drygt folk. Av drygheten såg jag emellertid intet. Tvärtom är folket i *Skåne* mera gladlynt och gemytligt än någonsin i upp-*Sverige*. Vänliga och tillmötesgående svar lämnas främlingen alltid på såväl järnvägsstationer som överallt annanstädes. *Skåningarna* äro bestämt litet släkt med *Danmarks* leende folk.

Om *Skånes* arbetarrörelse ha vi ofta haft den uppfattningen att den stode långt framom det övriga *Sveriges*. Jag får dock lov att säga att denna uppfattning är dels sann och dels osann. Sann, då det gäller att döma av de framsteg Kooperationen gjort och de insteg denna gren av arbetarrörelsen vunnit bland vidsträckt lager av befolkningen. I *Ystad* fanns exempelvis ett 30-årigt kooperativt bageri med 1,200 medlemmar, där härlig skånsk limpa bakades. *Lunds* kooperativa bageri hade sista året gått med 25,000 kr:s ren vinst. Lika är fallet i de flesta skånska städer och större platser. Kooperativa företag av alla slag förekomma och gå i de flesta fall med största framgång.

Man klagade däremot allmänt över att på det fackliga området var tröttheten förhärskande alltsedan det stora utsagningsåret 1909. Det behöves en kraftig, uppräckande agitation på detta område såväl här som över hela landet, isynnerhet bland kvinnorna. *Kristianstad* har 400 fabriksarbeterskor, men ingen enda av dessa besökte kvinnornas möte. Jag hörde i stället berättas att flera av dessa samma kväll på en dans-tillställning togos av polisen för fylleri. När skola kvinnorna vakna? Man sade mig också att det var för

att det stod arbetarkvinnor på affischerna som fabriksarbeterskorna inte gingo på möten. Trots att de hade en inkomst av 6 kr. i veckan. Är det inte tragik detta? Män och kvinnor ur borgarklassen finnas, som offra liv och gods i proletariats frigörelsekamp. Men arbetarklassens egna män och kvinnor hålla sig för fina att delta i arbetet för sin egen frigörelse.

I politiskt hänseende äro dock *Skåningarna* mera radikala än man kunde tro och mera lagda för marxism än revisionism.

Vad som dock måste förvåna är att en del Folkets Hus ha sprit och ölrättigheter och verkliga krogar. Jag trodde inte mina ögon, då jag i *Lund* såg skylten. Sedermera hörde jag att det lär förekomma på flera ställen i *Skåne*. Kan det vara socialistiskt bildade män och kvinnor som försvara en sådan anordning?

Nu till saken. Jag började min resplan i *Ystad*, 11 mars. Här arbetar

en käck kvinnoförening på 50 medl. Åtskilliga fiskarkvinnor äro med och deltaga med intresse och iver. Föreningen firade sin tolvåriga tillvaro med invigande av sin nya fana. En varm känsla av solidaritet och kamratrekänsla präglade festen. Sång, deklamation och kaffedrickning höjde trevnaden. Två nya medlemmar ingingo i föreningen, däribland den fru som sytt fanan.

Dagen efter for jag till *Trelleborg*, där en liten kvinnoklubb på 15 medl. arbetar. Omkring 50 åhörare endast. Klubben fick en ny medlem. Trelleborgskvinnorna trodde att alla andra voro duktiga utom de, men det tyckte inte jag. Motstånd och oförståelse finnes på alla platser att övervinna; håller man blott tillsammans, så ljusnar det nog.

Så talade jag i den skånska huvudstaden, *Malmö*, 13 mars. Arbetarkommunen hade anordnat mötet. Folkets Hus' festsal var fullsatt, mest kvinnor. Kvinnoklubben i Malmö har omkring 40 medlemmar. Fru Elma Danielson manade kvinnorna att organisera sig och att söka förstå socialismen. Sångföreningen sjöng flera vackra nummer. Efteråt samlades några kamrater till ett trevligt samkväm. Det hela var ett lyckat agitationsmöte.

Dagen efter gällde det *Lund*. Omkring 125 mötesdeltagare. Kvinnoklubben har 26 medlemmar. Mycket driftig och energisk är särskilt fru Lindström. Fast till åren gammal är hon så ung till sinnet, att hon räknar sig till den radikala flygeln inom vårt parti. »Näst Morgonbris är Stormklockan den tidning jag helst läser», yttrade hon.

Nu gällde turen *Furulund*, som har en verksam klubb på 60 medlemmar, 3 nya ingingo på det enskilda mötet efteråt. Här finnes en stor yllefabrik, varpå de ogifta kvinnorna arbeta. De äro organiserade. Hustrurna ha hemarbete. Kvinnoklubbens syförening hade arbetat ihop 300 kr., som de skulle ha till utsmyckning av Folkets Hus, som är under byggnad. På klubbens enskilda möte diskuterades sedan regeringens mobiliseringsförslag och en skarp resolution antogs, efter en längre debatt, mot mobiliseringssofoget. Mötet avslutades med ett leve för socialismen och avsjungande av »Internationalen».

Nu till *Skromberga*. Här har förr arbetat en av våra starkaste kvinnoklubbar. Ja, än finnes ett 40-tal medlemmar. Men om jag inte minnes fel var det här som klubben haft 200 medlemmar en gång i tiden. Kvinnoklubben består sig med egen häst och körkarl, de ha nämligen inrättat en kooperativ fiskaffär, som går utmärkt. Skromberga gruvsamhälle ligger en halvtimmes väg utanför Ekeby station, så jag fick åka efter klubbens häst ditut. Det var årsfest här, men festbesökarna hade den egendomligheten att stå utanför i farstun och på gården tills föredraget var slut. Omkring ett 50-tal åhörde föredraget.

I Skromberga hade just i dagarna inträffat den upprörande händelsen att

en hemlös och föräldralös tjänstflicka i förtvivlan dränkt sitt barn i brunnen. Hon hade rest från Malmö barnbörds-hus till Skromberga, där hon förr tjänat. Hon hade anlänt dit sent på kvällen, då alla dörrar varit stängda. Trött och sjuk satte hon sig på en trappa för att vila. Då fick hon se brunnen på gården, och innan hon visste vad som hänt låg barnet där nere i djupet. Hon tänkte själv hoppa ned, men det svarta djupet förskräckte henne, och hon flydde. Nu sitter hon i Malmö under rannsaking. Borde inte sådant kunna väcka kvinnorna till att tänka? Denna flicka hade kunnat bli en utmärkt mor blott samhället värnat henne för ensamhet och förtvivlan. Ha inte kvinnorna rättigheter att taga vara på?

(Forts.)

''Utan men för barnet.''

(Ett farligt tillägg till skyddslagen av år 1900.)

Riksdagen har nu i samband med ny fabrikslagstiftning antagit följande:

Att »kvinna, som fött barn, hädanefter som hittills må äga att börja deltaga i industriellt arbete, så snart hon med läkarbetyg styrker, att det kan ske »utan men för henne eller barnet. Dock äger hon», heter det vidare, »rätt att återjuta ledighet från arbetet två veckor före och sex veckor efter nedkomsten».

K. maj:ts förslag om den obligatoriska vilans utsträckande från fyra till sex veckor har riksdagen alltså icke ansett sig under nuvarande förhållanden kunna antaga; däremot har ett viktigt tillägg gjorts till den sedan år 1900 gällande lagen, så till vida, att industriarbeterskan för att i förtid få återgå till arbetet måste genom läkarbetyg styrka, att detta kan ske »utan men för barnet», icke endast såsom förr, »utan men för henne själv».

Detta tillägg, som tydligen avser att tjäna som ett *skydd* för barnet, är under nuvarande förhållanden av mycket tvivelaktigt värde och det kan till och med genom sina verkningar bli barnet *till större men* än om det aldrig funnits.

Ytligt sett, ligger visserligen ansvaret för barnets hälsa i fullt kompetenta händer. Det är läkaren, som genom intyg skall avgöra, huruvida moderns i förtid återtagna arbete menligt kommer att inverka på barnet eller ej. Men i själva verket är läkarens makt att skydda barnet i detta fall mycket liten, ty ytterst beror det helt och hållet på modern om hans intyg angående barnet skall bli endast en död bokstav.

I praktiken kommer det nämligen att förhålla sig så här:

Den mor, som alltsedan barnets födelse ammar det och fortfarande äger möjlighet härtill, blir nekad erforderligt läkarbetyg, såvida icke barnet är ovanligt kraftigt eller såvitt hon icke kan

få barnet in på en spädbarnskrubba eller dylik ännu så länge ganska sällsynt inrättning, och därigenom delvis fortsätter amningen vid sidan av arbetet på fabriken. I annat fall kan icke läkaren, med kännedom om orsakerna till den mycket stora barnadödligheten under de första sex levnadsveckorna, taga på sitt ansvar, att modern i förtid börjar arbetet och därigenom berövar barnet dess naturliga näring. För sådana mödrar är vägen tillbaka till arbetet försvarad om icke tillstängd under den stadgade vilotiden.

Men för alla de kvinnor, som antingen strax efter barnets födelse skiljt sig ifrån det och utackorderat det för minsta möjliga betalning, eller om de behållit barnet hos sig, redan från början förvägrat det modersmjölken, för alla dessa är återgången till arbetet i förtid jämförelsevis lätt. Läkaren kan icke neka dem ett intyg, att de »utan men för barnet» kunna få börja sin sysselsättning på fabriken. Och barnets öde är i många fall redan avgjort.

Så länge icke den s. k. skyddslagen är förenad med någon som helst förordning, varigenom arbeterskan kan tillförsäkras sin egen och sitt barns utkomst under arbetsvilan, utan den enda utvägen vid påträngande nöd för henne är att medelst ett läkarbetyg försöka i förtid återtaga fabriksarbetet, så länge kommer också det nya tillägget att kunna verka så, att mången moder endast av fruktan att ej kunna uppehålla sig själv och barnet under 4—6 veckors tid utan någon arbetsförtjänst, ej törs börja att amma barnet, eller ens behålla det hos sig, emedan hon då i sinom tid skulle kunna bli nekad intyg, att hon »utan men för barnet» finge återtaga sitt arbete. Amningen, barnets förnämsta skydd mot sjukdom och död, kan alltså bli månget barn förvägrat genom denna »skyddslag», förvisso skriven i blindo.

För var och en, som fått en djupare inblick i industriarbeterskornas levnadsförhållanden och särskilt iakttagit deras svårighet vid ett påkommande moderskap, står det klart, att skyddslagen av den 17 okt. 1900 ofta till sin verkan varit obarmhärtig och inkonsekvent. En vidtagen ändring bör då verkligen bli till det bättre! — Sedan förslaget om obligatorisk moderskapsförsäkring för endast industriarbeterskor på för dem själva motbjudande villkor genom lagrådets utlåtande förfallit, väckte hr Åkerman motion i andra kammaren om ett statsunderstöd av 2 kr. pr söckendag under den obligatoriska vilotiden intill sex veckor. Detta förslag har hälsats med glädje av mången, som i det ser en god ntväg, att redan nu på ett tillfredsställande sätt lösa problemet i fråga, i avvaktan på en moderskapsförsäkringslag, omfattande alla kvinnor, således även industriarbeterskorna. Denna motion har emellertid inom riksdagen vunnit ganska litet beaktande. Nytt förslag till moderskapsförsäkring, som ju måste bli *snart* åter framlagt, bör upptaga de förslag Åkerman kommit med, vilket

även överensstämmer med lagrådets uttalanden.*

Men för att med full rättmätighet både kunna givas och mottagas borde det av hr Åkerman föreslagna statsunderstödet ej utgå under längre tid än den, som skiljer industriarbeterskans genom lagens bud stadgade arbetsnedsättning från varje på annat sätt arbetande moders, d. v. s. om lagen står i sitt gamla skick, under cirka 2 veckor, om den däremot förändras till 6 veckors arbetsförbud under 4 veckor. Härigenom skulle industriarbeterskorna bli jämnställda med alla andra arbetande mödrar, i det att de olägenheter de framför andra kvinnor genom lagens bud ha att genomgå vid ett barns födelse voro neutraliserade.

Om statens understöd gäves endast under 2—4 veckors tid, och komme industriarbeterskan till godo på ett lämpligt sätt, skulle det även för henne själv förlora varje anstrykning av fattighjälp. Ty det är till att märka att fabriksarbeterskan redan är fullt förtrogen med det förhållandet att, när hon utan sin egen direkta förskyllan blivit tvingad till en arbetsvila, hon därför äger att uppbära en skäligen ersättning. Så t. ex. erhåller hon s. k. »väntepengar», då arbetsgivaren under längre eller kortare tid ej har något arbete i ordning till henne och det skulle aldrig falla henne in att räkna dessa pengar för fattighjälp. Icke heller komme hon att anse statens understöd ha en sådan betydelse, isynnerhet om hon finge uppbära det på samma ställe, som hon eljest erhåller sin arbetslön, nämligen på själva fabriken. Genom en sådan anordning skulle vidare särskilt den ogifta modern befrias från de för henne ofta oöverbärliga obehag, som hon finner vara förenade med tvånget att för en helt främmande person redogöra för sina levnadsförhållanden.

Slutligen skulle staten måhända genom att under viss tid giva dessa mödrar ett rättmätigt understöd uppnå, att de kände sig liksom stå i statens tjänst under denna tid, och därför ansågo sig förpliktigade att använda arbetsvilan till det, som staten ämnat den, nämligen till *skydd för barnet*. Ätminstone bleve det långt lättare än nu att förmå även de ogifta fabriksarbeterskorna att själva behålla och amma sina barn. Vad härigenom vore vunnit, kan icke i ett slag överskådas. Det vore värden av både social och moralisk betydelse. Och skyddslagen av den 17 okt. 1900 vore härmed förvandlad till ett verksamt skydd såväl för industriarbeterskan som för hennes ofta mycket värnlösa barn.

* *Anm. av red.* Dr Romanus' artikel inkom innan frågan avgjorts i riksdagen. Ett par mindre ändringar i artikeln har därför av red. vidtagits med hänsyn till att frågan för denna riksdag är avgjord. Då emellertid frågan om moderskapsförsäkring antagligen redan nästa år upptages till behandling bör detta inlägg av sakkunnig person just nu kunna vinna beaktande.

Anna-Clara Romanus.

Du mor!

Lycklig du mor!

*böjd över vaggan, där barnet
vilar rosigt och friskt,
leende himmelskt mot dig.*

Lycklig du mor!

*givande barnet dess näring
utur ditt eget bröst,
delande villigt ditt liv.*

Stackars du mor!

*då lilla barnet hos andra
söker andelig tröst,
glömmande offrande mor.*

Stackars du mor!

*när av dess smekande händer
intet mera du ser,
likväl äg hövdes ett stöd.*

Carola.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Lysekils kvinnoklubb.

Lysekils kvinnoklubb hade på sitt senaste möte intjudit logen Lysekils av N. O. V. kvinnliga medlemmar. Till behandling förelåg följande fråga: »Böra kvinnorna gifta sig med alkoholförgiftade män?» Efter en livlig debatt uttalade mötet som sin åsikt att kvinnorna icke böra gifta sig med män som de veta vara alkoholister eller notoriska drinkare.

Därefter beslöt klubben att uttala följande protest emot Aug. Palm:

Vi socialdemokratiska kvinnor, som med vördnad och respekt beundrat det arbete Aug. Palm nedlagt för arbetarklassens frigörelse, kunna icke uraktlåta att uttala vår

bestämda protest mot honom för den ställning han nu offentligen intagit mot nykterhetsrörelsen.

Det är icke ädelt av Palm att handla så mot en rörelse, som gjort så mycket gott för Sverges arbetarklass. Enligt vår uppfattning skall arbetarrörelsen och nykterhetsrörelsen gå hand i hand för att nå det utsatta målet: mänsklighetens befrielse från slaveri.

Hälsning från Lysekils-klubben till klubbarna landet runt.

Anna.

Från Kiruna kvinnoklubb.

Kiruna kvinnoklubb hade i söndags inbjudit till offentligt möte för behandling av kvinnornas rösträttsfråga — detta närmast med anledning av beslut fattat av Internationella socialistiska kvinnosekretariatet om söndagen den 12 maj som en internationell demonstrationsdag för kvinnans medborgarrätt.

Sedan den till ett 60-tal uppgående mötespubliken hälsats välkommen av fru Åberg, hölls föredrag av expeditör J. Hallberg.

Inledningsvis gav tal. en historik över kvinnorösträttsrörelsens framträdande i Amerika, vilket land kan sägas vara det första där kvinnorna på allvar började upptaga kampen för sina mänskliga och medborgerliga fri- och rättigheters erkännande.

Den första kvinnokongressen i berörda syfte hölls i juli 1848 i Seneca Falls i staten New York, och därefter spred sig rörelsen med beundransvärd hastighet över till de andra staterna. F. n. finnas kvinnorösträttsföreningar i 36 av Nordamerikas förenta stater. I 4 av dessa stater, nämligen Wyoming, Colorado, Idaho och Utah är kvinnorösträtten nu genomförd, och det torde endast bero på de konstitutionella svårigheter, som äro förbundna med en förändring i republikens nationalförfattning, att ej kvinnorösträtten i sin helhet genomförts. Med socialdemokratins, på senaste tiden rätt starka framträngande i den nya världen, torde emellertid även dessa hinder så småningom få vika.

Tal. gav även en resumé över frågans behandling i vårt eget parlament och de hinder som där rests för att bringa densamma på fall.

Tal. betecknade det nu framlagda regeringsförslaget som ett nytt bevis för denna liberala halvhet, vilken städse uppenbarar sig där penningmaktens och de borgerliga intressernas ramar av de medborgarrättslösa skarorna trädas för nära.

Frågavarande regeringsförslag bör helt visst med sin mångfald av orättfärdiga rösträttsstreck komma som synnerligen tilltalande för de borgerliga kvinnorna, av vilka ett jämförelsevis ringa fåtal komma att stupa över skatte- och fattigvårdsstrecken. Men för arbetarekvinnorna är förslaget i fråga allt annat än tillfredsställande. För dem kan ej rösträttsfrågan betraktas som definitivt löst förrän det från socialdemokratiska riksdagsgruppen ofta resta kravet på allmän, lika och direkt rösträtt vid både politiska och kommunala val blir i sin helhet förverkligat.

Efter föredraget antogs den av kvinnokongressen och å Stockholmsmötet tidigare antagna resolutionen:

»Mötet fordrar:

den fulla politiska likställigheten mellan män och kvinnor;

borttagande av alla streck för män och kvinnor, så att full demokratisk författning må ernås;

mötet uppmanar de socialdemokratiska riksdagsmännen att energiskt bevaka att rösträtten för kvinnor ej genomföres på sämre villkor än för män;

mötet hemställer till den socialdemokratiska riksdagsgruppen att i riks lagen bevaka, att den gifta kvinnan blir jämnställd med övriga självständiga medborgare, och att icke även hennes medborgarrätt äventyras genom utskildsstreetet.»

»Gör hy och hud mjuk och fin på gammal och ung»

Adressförteckning.

Soc.-dem. Kvinnokongr. arbetsutskotts
ordförande.

Agda Östlund, Upplandsgatan 61, 3
tr., Stockholm.

Morgonbris' redaktion:
Anna Lindhagen, Stockholm.

Morgonbris' expedition:
Signe Svensson, Upplandsgatan 85, 4
tr., Stockholm. Allm. tel. 244 36.

Julinumret

utkommer till midsommar med
rikhaltigt innehåll. **Rekvirera!**

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmanliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR**,
Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Soc.-dem kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 3:dje fredagen i varje månad kl. 7 e. m. å Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordfr. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 25. Allm. Tel. 122 45.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiefrielse vid sjukdom och olycksfall, m. fl. förmåner.

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden.

Folkpensionering,
Folkförsäkring,
Livförsäkring.

Förmånligaste försäkringsvillkor.

Arbetarebanken

Avdelningskontoret: Kungsgatan 60.

Hemsparbössor kostnadsfritt.

C. W. SCHUMACHER, Kungl. Hovleverantör
17 Norrlandsgatan 17
STOCKHOLM

SPIS- och KNÄCKEBRÖD

Många sorter, oöverträffade i välsmak och näringsvärde.

Följande utlåtande föreligger om dessa tillverkningar:

»På begäran av Herr Fabrikör C. W. Schumacher har jag under flera år upprepade gånger dels övervakat tillverkningen av, dels analyserat av honom tillverkade sorter av *delikatess-spisbröd*, *spisbröd* och *knäckebröd*.

Jag har därvid funnit, att dessa Herr C. W. Schumachers brödsorter på grund av *högt näringsvärde* (hög halt av stärkelse och protein) *renhet* (frihet från främmande inblandningar) samt *torrhet och mörhet* (vattenhalt mindre än 10 procent) äro att anse såsom stående i främsta rummet beträffande kvaliteten. Klihalten är ringa och ej större än den för prima bröd av dessa sorter normala.

Stockholm den 8 april 1911.

G. Lagerhelm, Professor vid Stockholms Högskola.

OBS.! "Svenska veckans" **Stella spisbröd** rekommenderas.
omtyckta nyhet

Bengt E. Pettersson

SKOMAGASINER

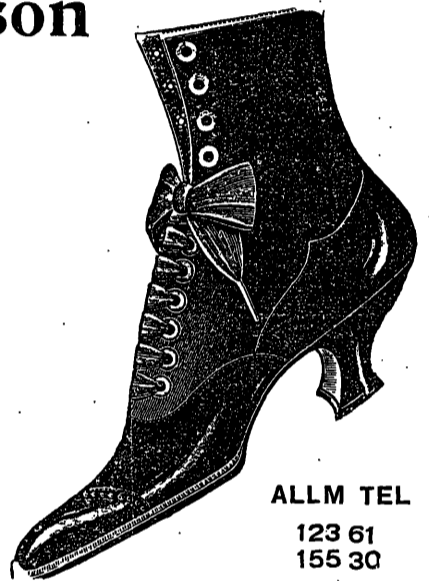
92 DROTTNINGGATAN 92

5 OLOFSGATAN 5

Välsorterat lager av starka, eleganta och moderna skodon för damer och barn.

OBS.! Alla slags beställningar emottagas och utföras skyndsamt.

Reparationer emottagas och utföras väl och billigt.

ALLM TEL
123 61
155 30

Bliv agent

för **INGERSOLL!**

14,000 ur om dagen

säljas av Ingersolls amerikanska ur. Varje ur med garanti. Pris 5:—, 6:—, 8:—, 9:— (armbands-) och 10:— kr. förgylld, nickel och oxidrad metall.

Kedjor fr. 50 öre — 5 kr. st.

Insänd kr. 5, erhålles franco ett provur i önskad metall.

Amerikanska Urimporten, Birger Jarlsgatan 5,
STOCKHOLM.

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.

Kommendörsgatan 25.

Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.

Fleminggatan 59 B.

Depositions-Ränta } 4½ proc.
Kapitalräkn.-Ränta }

Sparkasse-Ränta 4½ proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.

Postsparbanken

Statens garanti. Motböckerna gälla över hela riket.

Ficksparbössor tillhandahålles.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m. *Styrelsens n.*

Hälsingborgs soc.-dem. kvinnoklubb avhåller möte 1:sta och 3:dje onsdagen i månaden i Furutorpssalen kl. 8 e. m. Sjukvårskassan har uppbörd andra mötet i månaden. *Styrelsen.*

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus. *Styrelsen.*

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 2:dra och 4:de söndagen varje månad kl. 3,30 e. m. i Folkets Hus. *Styrelsen.*